

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับ การแจ้งข้อหาในอำนาจพนักงานสอบสวน¹

พ.ต.ท.ธีร สุทธิริยะกุล²

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับ การแจ้งข้อหาในอำนาจพนักงานสอบสวนซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินกระบวนการสอบสวนแก่ตัวผู้ต้องหาเพื่อมิให้การสอบสวนหยุดชะงัก สามารถดำเนินคดีต่อไปได้โดยสะดวก แต่การดำเนินการกับตัวผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นการจับ การแจ้งข้อหาต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องหาด้วยส่วนหนึ่ง การมีกฎหมายที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือให้พนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรม สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการสอบสวนเพื่อพิสูจน์ความผิดและเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องหาด้วยจึงเป็นเรื่องสำคัญ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับ การแจ้งข้อหาในอำนาจพนักงานสอบสวนทำให้ทราบหลักเกณฑ์ ขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการจับ การแจ้งข้อหาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบางส่วนยังคงมีปัญหาในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาภายหลังแจ้งข้อหาแล้วโดยพนักงานสอบสวนเมื่อไม่มีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคท้าย เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกแจ้งข้อหา แล้วพนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อออกหมายจับ แต่ขณะตั้งเป็นเวลาที่ศาลปิดทำการหรือใกล้จะปิดทำการ พนักงานสอบสวนสั่งผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานสอบสวนถือว่ามีความผิดเป็นแรงกดดันที่พนักงานสอบสวนจับผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ประเด็นปัญหานี้ มาตรา 134 วรรคท้าย ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนจับผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ซึ่งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 นั้น ในคดีอาญาให้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการสอบสวนมีอยู่หลายวิธีโดย

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับ การแจ้งข้อหาในอำนาจพนักงานสอบสวน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรุงเกียรติ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมาย) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ไม่ต้องจับตามกรณีข้างต้น เช่น ในเวลาทำการปกติพนักงานสอบสวนจะสอบสวนผู้ต้องหาในเวลาราชการปกติ หากเห็นว่ามีความผิดต้องจับผู้ต้องหาที่จะนำตัวไปยื่นคำร้องขอศาลฝากขังให้เสร็จสิ้นในเวลาทำการปกติของศาลทันที หากคดีใดไม่ยุ่งยากซับซ้อนก็จะแจ้งข้อหาผู้ต้องหาแล้วให้กลับไป โดยไม่มีการจับหรือควบคุมตัวแต่อย่างใด หากภายหลังผู้ต้องหาไม่มาพบก็จะใช้วิธีการออกหมายเรียก หากผู้ต้องหายังฝ่าฝืนไม่มาพบก็จะยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาเพื่อนำตัวมาสู่กระบวนการสอบสวนต่อไปได้

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาผู้ต้องหาโดยต้องมีหลักฐานตามสมควร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า การแจ้งข้อหาต้องมีหลักฐานตามสมควร การมีหลักฐานตามสมควรมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59/1 เกี่ยวกับการออกหมายอาญาต่าง ๆ ต้องมีหลักฐานตามสมควร และมาตรา 66 เหตุออกหมายจับต้องมีหลักฐานตามสมควร และมาตรา 134 วรรคสองดังกล่าว คำว่า “มีหลักฐานตามสมควร” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนให้พนักงานสอบสวนเป็นแนวปฏิบัติได้ แค่ไหนเพียงไรจึงจะถือได้ว่าพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนมีหลักฐานตามสมควรเพียงพอที่จะแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาได้ถูกต้องตามเกณฑ์ของกฎหมาย

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ผู้ต้องหาทราบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก ประกอบวรรคสอง ว่า “ต้องมีหลักฐานตามสมควร” แต่หากกรณีพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานแล้วปรากฏว่า “ไม่มีหลักฐานตามสมควร” กฎหมายไม่บัญญัติให้ชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนควรปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ต้องหา การสอบสวนคดีอาญาอาจมาจากมีผู้ร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา บางกรณีอาจเป็นการกลั่นแกล้งกล่าวหากันลอย ๆ โดยพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเสียก่อน แต่หากระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานอยู่นั้น พยานหลักฐานยังไม่ครบถ้วน ยังไม่มีหลักฐานตามสมควร หรือพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นแน่ชัดทางคดีแล้วแต่ไม่มีหลักฐานตามสมควรตาม มาตรา 134 วรรคสอง เมื่อผู้ต้องหามาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนไม่ว่ากรณีใด ๆ เมื่อไม่มีข้อเท็จจริงโดยมีหลักฐานตามสมควรในความผิดที่กล่าวหาเสียแล้ว จึงไม่ควรปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในฐานะผู้ต้องหา

ประเด็นที่สี่ปัญหาเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก เมื่อผู้ต้องหามาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้ทราบ โดยกฎหมายไม่บัญญัติให้ชัดเจนว่าควรเป็นเฉพาะอำนาจของ “พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ” เท่านั้น พนักงานสอบสวนที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีเพียงอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานส่วนหนึ่งส่วนใดของคดีเท่านั้น ต่างจากพนักงานสอบสวน

ผู้รับผิดชอบที่มีอำนาจหน้าที่มากกว่าสามารถรวบรวมพยาน หลักฐานทุกชนิดเกี่ยวกับการกระทำผิดที่กล่าวหาโดยมีอำนาจตัดสินใจว่าในคดีนั้นควรจะรวบรวมพยานหลักฐานใดเข้าสู่สำนวน เป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานมาตั้งแต่ต้นและเมื่อเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้วมีอำนาจสรุปสำนวนทำความเห็นทางคดีส่งพนักงานอัยการพิจารณาได้ การแจ้งข้อหาผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่าจะถูกดำเนินคดีเรื่องใด มีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ถูกกล่าวหาว่าอย่างไร เป็นความผิดฐานใด จะได้เตรียมตัวในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ต่อไป ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา ผู้ต้องหาเป็นประธานแห่งคดี สามารถเสนอพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาจึงเป็นเรื่องสำคัญ จึงควรเป็นหน้าที่เฉพาะของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจับ การแจ้งข้อหาในอำนาจพนักงานสอบสวน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแก้ไข ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจับผู้ต้องหาภายหลังแจ้งข้อหาแล้วโดยพนักงานสอบสวนเมื่อ ไม่มีหมายจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคท้าย บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามมาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ กรณีเช่นนี้ให้นำมาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมผู้ต้องหานั้นไว้”

ขอเสนอแนะแก้ไขใหม่โดยตัดคำว่า “แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ” และคำว่า “และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมผู้ต้องหานั้นไว้” ออก

โดยแก้ไขใหม่เป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคห้า บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตาม มาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที กรณีเช่นนี้ให้นำ มาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับ

ผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับแต่ต้องนำตัวผู้ถูกจับให้ศาลตรวจสอบการจับโดยทันที”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาผู้ต้องหาโดยต้องมีหลักฐานตามสมควร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสองบัญญัติว่า “การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหานั้น”

ข้อเสนอแนะแก้ไขใหม่เป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสอง บัญญัติว่า “การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหานี้ตามคำรับรองของพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหาที่ถูกแจ้งข้อหาไม่มีหมายจับในคดีนั้น”

และแก้ไขเพิ่มเติมเป็นวรรคท้าย ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติว่า “คำรับรองของพนักงานอัยการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของอัยการสูงสุด”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ผู้ต้องหาทราบ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ”

วรรคสอง บัญญัติว่า “การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหานั้น”

ข้อเสนอแนะแก้ไขใหม่โดยเพิ่มเป็นวรรคสาม ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติว่า “ก่อนที่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้ตามวรรคสอง มิให้ถามคำให้การผู้ต้องหาและมิให้ถือว่าผู้ต้องหาอยู่ในฐานะเช่นนั้น เว้นแต่ กรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อสอบสวนให้ถามปากคำในฐานะผู้ให้ถ้อยคำเท่านั้น”

4. ปัญหาเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ”

ข้อเสนอแนะแก้ไขใหม่โดยตัดคำว่า “พนักงานสอบสวน” ออก

โดยแก้ไขใหม่เป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเป็นผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนั้น ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ”

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อน

การพิจารณา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์, 2553.

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2558.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 19.

กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2562.

สุริยา ปานแป้น และ อนุวัฒน์ บุญนันท์. คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเดีย พรินต์, 2560.